Magyar Helsinki Bizottság

Jelentés a Magyar Helsinki Bizottság 2014. április 28-i látogatásáról a Vámosszabadi Ideiglenes Befogadó Állomáson

A Magyar Helsinki Bizottság és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal között fennálló együttműködési megállapodás alapján 2014. április 28-án a Bizottság felkereste a Hivatal Vámosszabadi Ideiglenes Befogadó Állomását. A látogatáson a Bizottság részéről Bakonyi Anikó, Gruša Matevžič, dr. Iván Júlia és dr. Somogyvári Zoltán munkatársak és dr. Setler Nóra megbízott ügyvéd vett részt. A látogatás célja a monitorozáson túl az ingyenes jogi segítséget nyújtó, új győri megbízott ügyvéd bemutatása volt a befogadó állomás vezetőségének.

Az együttműködési megállapodás értelmében a Helsinki Bizottság megfigyelő felmérték az elhelyezésre szolgáló épület fizikai állapotát, továbbá számos menedékkérővel folytatott személyes beszélgetés keretében információkat gyűjtöttek a bánásmódról, az elhelyezési körülményekről, a kérelmezők jogainak biztosításáról, az egészségügyi ellátásról, illetve a befogadó állomás lakói és a létesítmény dolgozói közötti kapcsolat minőségéről. A Bizottság megfigyelői a látogatás során a befogadó állomás több munkatársával is konzultáltak.

I. Általános megállapítások

A látogatás napján a befogadó állomáson összesen 140 külföldi állampolgár tartózkodott, köztük az egyedülálló férfiak mellett több kisgyermekes család és egyedülálló nő is. A befogadó állomás legfiatalabb lakója egy 4 napos afgán újszülött volt. Az igazgatóhelyettes tájékoztatása szerint az ideérkező menedékkérők között nagy a fluktuáció, havonta körülbelül százan érkeznek, és szinte ugyanennyien távoznak is.

A befogadó állomás igazgatóhelyettesének elmondása szerint jelenleg eggyel kevesebb szociális munkás dolgozik a befogadó állomáson, mint korábban és ez komoly leterheltséget jelent a többi munkatársnak. A lakók között feszültséget okoz, hogy míg az afrikai országokból érkezett kérelmezők szinte egyáltalán nem kapnak nemzetközi védelmet, addig a szírek, palesztinok és afgánok között magas a védelemben részesülők aránya. Szintén nehézséget okoz az igazgatóhelyettes elmondása szerint, hogy a szírek és a palesztinok között vannak nagyon ingerült, türelmetlen menekültek, akiknek hónapokig kell várniuk, amíg megkapják az integrációs támogatást és kiköltözhetnek.

A Bizottság korábbi látogatásaihoz képest a légkör sokkal feszültebb volt, egy szemmel láthatóan rossz pszichés állapotban lévő zavart afrikai férfi kiabált a bejáratnál és az ebédlőben is.

Az igazgatóhelyettes pozitívumként említette, hogy a Hivatal napi egy órában (délelőtt 11-12 óra között) tart ügyfélfogadást, amikor a menedékkérők ügyük állásáról tájékoztatást kaphatnak. A befogadó állomáson a látogatás napján összesen 4 szociális munkás állt alkalmazásban, a befogadó állomás biztonságát napi 24 órában összesen 6 civil biztonsági őr vigyázza.

Az épület általános állapota más befogadó állomásokhoz képest kifejezetten jó volt, mind a folyosók és közös helyiségek, mind a lakószobák tiszták voltak. Többen jelezték, hogy tetszik nekik az elhelyezés, elégedettek a lakószobákkal. Az előtérben található faliújság is az általános rendezettség és hatékony működés képét erősíti a kifüggesztett programlehetőségekkel, az elérhető egészségügyi és jogi szolgáltatások, valamint a győri buszjárat hirdetésével.

II. Szabadidős programok, kapcsolat a szociális munkásokkal és az őrökkel

A Bizottság megfigyelői örömmel konstatálták, hogy a novemberi könyvgyűjtő akcióban adományozott könyvekből a befogadó állomás földszintjén könyvtárat rendeztek be. A Bizottság novemberi látogatásakor heti rendszerességgel tartottak magyarórákat a befogadó állomáson, ez a lehetőség azonban megszűnt az illetékes szociális munkás távozásával. Több menedékkérő jelezte, hogy szívesen folytatná a magyartanulást. Az igazgató helyettes elmondása szerint ha olyan új kolléga érkezik, akinek erre van kapacitása és affinitása, akkor nem lesz akadálya a jövőben sem a magyaroktatásnak. A közösségi szobákban van televíziókészülék, pingpongasztal és csocsóasztal is, amiket a kérelmezők rendszeresen örömmel használnak. Szintén üdvözlendő fejlemény, hogy a befogadó állomás szociális munkásai beszereztek sportszereket és önkéntesek segítségét is igénybe véve rendszeres szabadidős programokat szerveznek.

A Bizottság üdvözli, hogy megnövekedett a befogadó állomáson úgynevezett „belső foglalkoztatás" keretében foglalkoztatott menedékkérők száma (jelenleg 3 fő: egy kérelmező az étkezéseknél a konyhaszerek kiadásában segít, egy a konyhában dolgozik és további egy fő a mosást koordinálja. Szintén üdvözlendő, hogy a befogadó állomásra megérkeztek a korábban megrendelt mosógépek és centrifugák, ezzel is komfortosabbá téve az elhelyezést és javítva a higiéniai körülményeket.

A látogatás során a Bizottság megfigyelőihez nem érkezett panasz az őrszemélyzetre vagy a szociális munkásokra.

III. A jogi segítség elérhetősége

A külföldiekkel folytatott beszélgetésből kiderült, hogy továbbra is általános probléma az, hogy a menedékkérők nem kapnak elegendő vagy számukra érthető tájékoztatást a menekültügyi eljárásról és nem értik pontosan az eljárás menetét. A franciául beszélő, de angolul nem értő menedékkérők jelezték, hogy a tájékoztató anyagok nem érhetőek el franciául (ezt a problémát a Bizottság már egy korábbi látogatása során is jelezte, amelyre válaszul szóbeli ígéretet is kapott a tájékoztató anyagok lefordítására).

Március és április hónapban nem járt rendszeresen a befogadó állomásra a Helsinki Bizottság által megbízott ügyvéd. Örömmel jelezzük, hogy 2014. április végétől dr. Setler Nóra nyújt a Helsinki Bizottság megbízásából heti rendszerességgel jogi segítséget a befogadó állomáson elhelyezett menedékkérők számára. Az államilag finanszírozott jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférés továbbra is problémás: az igazgatóhelyettes tájékoztatása szerint a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal (KIH) ügyvédei eseti jelleggel tesznek csak látogatást a befogadó állomáson.

- Továbbra is javasoljuk, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal a KIH-hel együttműködésben biztosítsa, hogy a Vámosszabadi Ideiglenes Befogadó Állomáson tartózkodó menedékkérők előre meghatározott időpontokban kapcsolatba tudjanak lépni az Európai Menekültügyi Alap támogatásával, az államilag finanszírozott jogi segítségnyújtás keretében menedékjogi ügyekben tanácsot és képviseletet nyújtó ügyvédekkel.

IV. Kapcsolattartás a külvilággal

Szeptember óta a külföldiek rendelkezésre áll az épületben vezeték nélküli internetkapcsolat és internetszoba is. Az internetszobában 10 számítógép van, melyek használata a Bizottság megfigyelőinek tapasztalatai szerint problémamentes, lévén a külföldiek betartják a feliratkozás szerinti géphasználat szabályait (mindenki fél órát használhatja a számítógépet az általa előzetesen megjelölt időpontban). A vezeték nélküli internetkapcsolatra többen panaszkodtak, elmondásuk szerint nem elég erős a jel és így nem tudnak szeretteikkel skype-on beszélni. A látogatás időpontjában az internetszolgáltatás nem volt elérhető, ezért az internetszoba zárva volt.

- Javasoljuk, hogy vizsgálják felül, megfelelő-e az internetkapcsolat minősége a telefonálásra (skype használatára) is, sokan ugyanis csak így tudnak kapcsolatba lépni családtagjaikkal, ezért az elégtelen internetkapcsolat komoly konfliktusok és elégedetlenség forrása lehet. Amennyiben a sávszélesség/jelerősség nem megfelelő, javasoljuk a szolgáltatás fejlesztését/bővítését.

Továbbra is egy személyfuvarozó vállalat biztosít ingyenesen igénybe vehető különjáratot napi egyszeri alkalommal Győrbe. A busz a befogadó állomásról 14 órakor indul, és 17 órakor indul vissza Győrből Vámosszabadiba.

A befogadó állomás megnyitását megelőző, a sajtóban is nagyobb visszhangot kiváltó lakossági tiltakozás ellenére továbbra sem érkezett panasz a Bizottság megfigyelőihez a kérelmezők és a vámosszabadi lakosok közötti esetleges konfliktusról.

A megfigyelőknek több menedékkérő és már menekültként elismert személy panaszkodott arra, hogy a befogadó állomás túlságosan távol van az integrációjukat megkönnyítő lehetőségektől. Beszámoltak arról, hogy a táborhoz közel nincsen bolt, valamint egyöntetűen az volt az érzésük, hogy a „világ végén vannak".

V. Étkezés

Jelenleg egy helyi vállalkozótól rendeli meg a befogadó állomás a lakók számára a naponta háromszori étkezést: reggel 9-től 11-ig hideg reggelit, délben meleg ebédet és ezzel egy időben estére hideg vacsoracsomagot kapnak a külföldiek. A menü összeállításánál tekintettel vannak a lakók vallási előírásaira is. A Bizottság megfigyelői együtt ebédeltek a lakókkal, és sem az étel minőségével, sem annak mennyiségével kapcsolatban nem találtak kifogásolnivalót, ezzel kapcsolatban a lakóktól sem érkezett komolyabb panasz.

Ugyanakkor többen jelezték, hogy a készen kapott főtt ételhelyett szívesen főznének magukra. A befogadó állomás a közelmúltban szintén felmérte az erre vonatkozó igényt, és a befogadó állomáson tartózkodók lényegében 100%-a jelezte, hogy ha adott lenne a lehetőség, a főzést választaná. Ugyan a lakószintenként található közös konyhák kellően tágasak, konyhánként 70 lakóra mindössze két kétlapos rezsó jut, amely nem teszi lehetővé, hogy a saját főzést megszervezhessék. Ez különösen a kisgyermekes családok esetén jelent nehézséget.

Az igazgatóhelyettes szerint az épület elektromos vezetékei nem bírnák a terhelést, így azokat teljesen fel kellene újítani, amire viszont nincs anyagi lehetőség, így ez a probléma feltehetőleg változatlanul megmarad.

A fentieken túl panaszként fogalmazódott meg, hogy azok, akik templomba mentek vasárnap délben, nem kaphattak meleg ételt aznap.

- Javasoljuk, hogy a befogadó állomás találjon megoldást arra, hogy a vallásukat istentiszteleten gyakorlók is meleg ételhez jussanak, szükség esetén az ebédadagok félretételével és későbbi felmelegítésével.

VI. Egészségügyi ellátás, higiénia, ruházkodás

Általános problémaként jelentkezett a lakók szegényes ruházata, illetve a különböző évszakoknak megfelelő ruházat hiánya.

- Továbbra is javasoljuk, hogy a szociális munkások fordítsanak figyelmet a befogadó állomás lakóinak az évszaknak és időjárásnak megfelelő alapruházattal való ellátására, akár adományok beszerzése, akár segélyszervezetek közvetlen megkeresése útján.

Az orvosi ellátást egy egészségügyi szolgáltató cégen keresztül háziorvos-gyermekorvos részvételével szervezték meg napi egyórás időtartamban. Az orvosok munkáját ápoló segíti napi 12 órában. A fogorvosi ellátást egy Nagybácsán dolgozó fogorvos biztosítja. Az orvosi ellátás elérhetőségén túl üdvözlendő az is, hogy amíg sikerül a – továbbra sem elérhető – védőnői ellátást megszervezni, a háziorvos átvállalta a gyermekek kötelező védőoltásával kapcsolatos tájékoztatási feladatokat.

A látogatáskor továbbra sem volt elérhető pszichoterápiás és pszichiátriai segítség az ideiglenes befogadó állomáson. A korábban felírt gyógyszerekről az orvos gondoskodik, de terápiára nincs lehetőség, holott a Bizottság megfigyelői szerint ez számos esetekben indokoltnak tűnik.

- A Helsinki Bizottság javasolja, hogy – a Balassagyarmati Közösségi Szálláson alkalmazott megoldáshoz hasonlóan – a Hivatal legalább részmunkaidőben alkalmazzon egy szakképzett pszichológust vagy pszichiátert a befogadó állomáson.

VII. A menekültek és oltalmazottak integrációjának elősegítése

A Vámosszabadi Ideiglenes Befogadó Állomáson, csakúgy, mint az ország más befogadó állomásain, már nemcsak menedékkérők tartózkodnak, hanem menekültként és oltalmazottként elismert személyek is itt tölthetnek az elismeréstől számítva két hónapot. A kéthónapos tartózkodás célja a nemzetközi védelemben részesített személyek

lakhatásának és megélhetésének biztosítása a kiköltözést követően. A befogadó állomás vezető szociális munkásának elmondása szerint azonban Vámosszabadiban nem tudnak megfelelő segítséget nyújtani a menekültként és oltalmazottakként elismert személyek számára a lakás- és munkakeresésben. Ez sokszor lehetetlenné teszi, hogy a menekültek és oltalmazottak két hónap elteltével – jogszabályi kötelezettségüknek eleget téve – valóban el tudják hagyni a befogadó állomást (anélkül, hogy hajléktalanná váljanak).

A megfigyelők találkoztak olyan szíriai palesztin menekültként elismert férfiakkal, akik két hónappal a menekültkénti elismerésük után is mindössze ideiglenes személyi igazolványt kaptak. Az ideiglenes személyi igazolványon az ideiglenesség indokaként „adatpontosítás" szerepelt. A megfigyelők az ország más befogadó állomásán nem találkoztak még ezzel a gyakorlattal.

- Javasoljuk, hogy a Hivatal bővítse a Vámosszabadi Ideiglenes Befogadó Állomáson menekültként és oltalmazottként elismert személyek integrációját elősegítő szociális munkások kapacitását annak érdekében, hogy a lakhatásuk és munkavállalásuk esélyeit növelve a nemzetközi védelemben részesített személyek eleget tudjanak tenni a jogszabályi kötelezettségeiknek és valóban el tudják hagyni két hónap elteltével a befogadó állomást.

Budapest, 2014. május 27.

Gyulai Gábor
menekültügyi programvezető
Magyar Helsinki Bizottság